

13.1.2017

**PANIMO- JA VIRVOITUSJUOMATEOLLISUUSLIITTO RY:N LAUSUNTO ESITYKSESTÄ
ALKOHOLILAKSI JA ERÄIKSI SIIHEN LIITTYVIKSI LAEIKSI**

Lausunnossa on kolme osaa:

- 1) yleisluontoinen esitystä kannattava lausunto
- 2) huomiot ja kommentit esityksen yksityiskohtiin
- 3) sekä liitteenä hallituksen esityksen yleisperusteluosa, johon on tehty huomautuksia ja kommentteja. Kommentit koskevat asian yksipuolista käsittelyä ja puuttuvia lähdetietoja. Alkoholinkäyttö nähdään perusteluissa lähes yksinomaan haitallisena asiana. Alkoholijuomien merkitys, tausta ja historia osana eurooppalaista ruoka- ja tapakulttuuria ei tule lainkaan huomioiduksi. Alkoholinkulutuksen ja esitettyjen terveyshaittojen syy-seuraussuhteet tulisi avata. Nyt alkoholilaki rajoituksineen nähdään kaikkivoipana keinona vaikuttaa lähes mihin tahansa yhteiskunnan vitsaukseen. Perustelut ovat myös ristiriitaisia; toisaalta väitetään, että pelkästään veronkorotusten seurauksena 2008–2012 alkoholinkulutus olisi laskenut, kun taas toisaalla sanotaan, että nimenomaan lasten ja nuorten kulutus on vähentynyt koko 2000-luvun ja myönnetään, että ei ole tiedossa mistä tämä johtuu. Lisäksi mainitaan, että suomalaisten terveys ja hyvinvointi on yleisesti ottaen parantunut.

Hallituksen esityksellä uudeksi alkoholilaksi on positiivinen kansantaloudellinen vaikutus; se lisää kilpailua kotimarkkinoilla, kasvattaa kotimaanmyyntiä rajakaupan kustannuksella sekä parantaa näin alan mahdollisuuksia työllistää.

Päivittäistavarakaupan alkoholirajan nosto on vaatimaton, vain 0,8 tilavuusprosenttia. Maltillinen esitys ei vaaranna juomakulttuurin hyvää kehitystä, eikä siten ole ongelmallinen kansanterveyden näkökulmasta.

Uudistus on linjassa pääministeri Juha Sipilän hallituksen kärkihankeen kanssa; uudistuksella puretaan osin vuodesta 1932 lähtien voimassa ollutta ylisääntelyä.

Panimo- ja virvoitusjuomateollisuus ry kannattaa esitettyjä muutoksia alkoholilakiin.

13.1.2017

Tehtävää jää tämän jälkeenkin. Oluen markkinoita jäykistävä sääntely on purettava kokonaan. Alkoholilain kokonaisuudistus ei esimerkiksi tuo muutosta vähittäismyynnin tarjouspakkoon. Laista johtuen olut on käytännössä sisäänheittotuotteena vuoden jokaisena päivänä. Tarjousmyyntiä hillitsemään tarkoitetut säännökset ovat vastoin tarkoitustaan entisestään lisänneet tarjouskampanjointia.

Alkoholimainonnan rajoituksia esitys ei järkeistä. Vain Suomessa on voimassa kielto mainostaa tuotteita jakeluautojen kyljessä. Myös sosiaalisen median rajoitukset positiivisten kommenttien poistopakkoineen ovat vain suomalaisia toimijoita koskevia. Näihin rajoituksiin ei valitettavasti ole tulossa muutosta.

Myös ruokakaupan uutta 5,5 tilavuusprosentin alkoholirajaa voidaan syystä pitää keinoitekoisena. Moni oluttyyppi jää edelleen valtion monopolin kilpailulta suojattuun myyntiin.

Yhteiskunnan pitää taata kotimaiselle elinkeinolle samanlainen toimintaympäristö verojen ja sääntelyn suhteen kuin on keskeisissä kilpailijamaissaakin. Kulutushyödykkeiden osalta vertailu pitää ensisijaisesti tehdä niihin maihin, joista tällä hetkellä Suomeen kohdistuu kilpailevaa rajakauppaa. Käytännössä se tarkoittaa sitä, että Suomen on pidettävä alkoholiverotus Viron, Latvian, Ruotsin ja Saksan kanssa kilpailukykyisellä tasolla sekä karsittava vielä lisää vuosien varrella kertynyttä normistoa.

Panimoala on jalostusarvoltaan Suomen neljänneksi suurin elintarviketeollisuuden ala. Panimoteollisuus työllistää suoraan noin 1 700 henkilöä, välillisesti noin 26 000 henkilöä. Panimoalan työpaikat ovat viimeisen kymmenen vuoden aikana vähentyneet noin tuhannella. Vielä suurempi työpaikkojen kato on ollut anniskelussa.

Olut on lähituote – koko ketju pellolta kuluttajalle asti työllistää Suomessa. Mallasohraa viljellään Kymenlaaksosta länsirannikolle. Tällä alueella noin joka viides käytössä oleva viljapeltohehtaari kasvaa mallasohraa. Yli tuhat maanviljelijää saa elantonsa mallasohran viljelystä. Jalostusarvon nostaminen viljasta maltaaksi, ja maltaasta elintarvikkeiksi tai juomiksi on järkevää. Vahva kotimarkkina ja siellä toimintaa kirittävä kilpailu (monopolikaupan sijaan) ovat hyvä pohja myös viennille.

Viimeisimmän Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen teettämän puhelinhaastatteluihin perustuvan matkustajatuontitutkimuksen mukaan panimojuomien matkustajatuonti on kaikkien aikojen huipussaan. Kotimaisen kulutuksen väheneminen ja korvautuminen rajusti kasvaneella matkustajatuonnilla vaikuttaa koko ketjun elinvoimaisuuteen ja kykyyn työllistää.

Panimoalassa on paljon potentiaalia, jota yhteiskunnan kannattaa tuupata eteenpäin ja valjastaa hyvinvoinnin lähteeksi. Kotimainen panimoala tuottaa yhteiskunnalle merkittävän määrän myös muita verotuloja kuin vain alkoholiverotus.

13.1.2017

Yksistään Panimo- ja virvoitusjuomateollisuus kerryttää valtion kassaan verotuloja vuosittain noin 2,0 mrd €. Panimoteollisuuden maksamien verojen määrä on huomattava, jos sitä vertaa esimerkiksi alan kokonaisliikevaihtoon, joka vuonna 2013 oli 886 miljoonaa euroa.

Yhteiskunnalle maksettavista veroista vuonna 2013 suurin osa oli arvonlisäveroa ja tuoteveroja, yhteensä 914 miljoonaa euroa. Valtiolle tuloutetut tuloverot ja henkilöstösivukulut olivat 331 miljoonaa euroa. Energiaverotus, yhteisöverotus ja kiinteistöverotus toivat 151 miljoonaa euroa yhteiskunnalle tuloja. (EY: Suomen panimo- ja virvoitusjuomateollisuuden toimialakatsaus; 2015)

Hyvää kehitystä juomakulttuurin osalta tapahtuu kiihtyvään tahtiin. Viimeisimmän Tilastokeskuksen kuolemansyytilaston mukaan alkoholikuolleisuus väheni vuonna 2015 edelleen. Päihdetilastollisen vuosikirjan mukaan alkoholiriippuvuus, alkoholin aiheuttamat elimelliset aivo-oireyhtymät ja käyttäytymishäiriöt, alkoholimyrkytykset, alkoholin aiheuttamat maksasairaudet, haimasairaudet, mahakatarrit ja kardiomyopiat ovat kaikki vähentyneet merkittävästi viimeisen viiden vuoden aikana.

Tilastokeskuksen mukaan alkoholiperäisiin syihin kuolleet ovat yhä vanhempia. Suomalaisten ikäihmisten (65–79-vuotiaiden) alkoholin kulutus on noussut vuodesta 1985, mistä lähtien väestön terveyskäyttämistä on tutkittu. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen tutkimuksen mukaan varsinkin eläkeikäisten naisten alkoholin kulutus on lisääntynyt selvästi, kun taas miesten kohdalla kulutuksen kasvu on ollut maltillisempaa. Samaan aikaan, kuten hallituksen esityksessäkin todetaan, suomalaisten terveys ja hyvinvointi ovat kohentuneet viimeisten vuosikymmenten aikana ja elinajanodote on pidentynyt.

Positiivista kehitystä tapahtuu nuorten alkoholinkulutuksen osalta. Nuorten alkoholinkulutus on vähentynyt koko 2000-luvun. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen mukaan kyse on jo megatrendistä. Kehitys näkyy myös muualla Euroopassa, mutta Suomessa erityisen voimakkaana.

Miesten humalahakuinen juominen on kääntynyt laskuun jo 1990-luvun alkupuolella. Kymmenen viimeisen vuoden aikana alkoholia humalahakuisesti käyttävien 20–64-vuotiaiden miesten osuus on vähentynyt 10 prosenttia. Naisten tasa-arvokehitykseen liittyvä ja 1970-luvulta näkyvissä ollut alkoholinkulutuksen kasvu on tasaantunut. Naistenkin kohdalla alkoholia humalahakuisesti käyttävien 20–64-vuotiaiden osuus on viime vuosina laskenut.

Väkevien alkoholijuomien kulutus laskee, ja mietojen osuus kasvaa. Tällä on huomattava merkitys alkoholin kokonaiskulutukseen, joka arvioidaan absoluuttisena alkoholina. Kokonaiskulutus on ollut laskusuuntainen vuodesta 2008 lähtien. Samansuuntainen kehitys on menossa myös muualla Euroopassa.

Alkoholin suurkuluttajat (10 %) juovat puolet kaikesta Suomessa nautitusta alkoholista. Myös humalahakuinen juominen on ollut suomalaista juomakulttuuria leimaava asia. Kokonaiskulutuksen tason sijaan alkoholipolitiikassa pitäisi tarttua ongelmiin eikä ongelmatisoida koko suomalaista juomakulttuuria. Päihdeongelmaisten aiheuttamia

13.1.2017

kustannuksia vähentämällä saadaan aikaan myös merkittäviä yhteiskunnallisia säästöjä. Julkisuudessa olleiden tietojen mukaan eri päihdekuntoutusmuotojen vaikuttavuutta ei tutkita. Päihdehuollon tehokkuusvertailussa muihin pohjoismaihin Suomi jää hännille.

Sama ongelma koskee myös ennaltaehkäisevää päihdetyötä. Työ on pirstaleista, eikä sen vaikuttavuudesta ole arvioita. Kyse ei ole resurssien puutteesta. Yksistään päihdetyötä tekevä EHYT ry saa vuosittain lähes 5 miljoonaa euroa. Summa on merkittävä. Kyse ei siis ole siitä, etteikö resursseja ehkäisevään päihdetyöhön, ml. valistukseen ole. Liikenneturvan puolella valistusta tehdään tehokkaasti, näkyvästi ja aikaansaavasti. Miksei samanlaista yhteispanostusta tehdä alkoholivalistuksen osalta?

Myös panimoala on halukas osallistumaan yhteisiin talkoisiin vastuullisen juomakulttuurin edistämiseksi. Muun muassa panimoliiton jäsenyritysten etiketeissä ja pakkauksissa on vastuullisuussivuston merkintä Kohtuullisesti.fi. Sivustolla on vuosittain noin 60 000 kävijää.

WHO:n keräämien alkoholin haittatilastojen perusteella Suomessa tähän asti harjoitettu kireä alkoholipolitiikka ei ole toiminut tavoitteiden mukaisesti haittojen ehkäisijänä. Suomi on EU-maiden vertailussa keskikastia kulutuksen osalta. Haittoja meillä on siinä kuin muuallakin.

Alkoholilaki kireimmilläänkään ei yhteiskunnallisia terveysongelmia poista. Rajoitukset eivät ole keino vastuullisemman juomakulttuurin kehittämiseen. Tarvitaan myös sosiaalipalveluja, jotka ovat helposti saatavilla ja oikein kohdennettuja.

Ikääntyneen sukupolven kohdalla parhaiten vaikutetaan terveyspalveluiden kautta. Yleiseen terveydenhoitoon pitää kuulua luontevana osana potilaan elintapojen kartoittaminen ja niistä keskusteleminen.

Nuorten alkoholinkulutuksen merkittävä väheneminen on eri tutkimuksissa todennettu 2000-luvun aikana; kuitenkin analyysia siitä, mitkä tekijät taustalla vaikuttavat, ei ole olemassa. Tuntemalla ilmiön taustalla olevia tekijöitä voitaisiin nuoria tukea entistä vahvemmin oikeaan suuntaan. Tarvitaan lisää yhteiskunnallista tutkimusta mutu-arvioiden sijaan.

Tarvitaan monipuolisempaa arviointia vaikuttavuudesta. Esityksen vaikuttavuusarviot ovat elinkeinopolitiikan osalta puutteelliset. Sen sijaan uhkakuvat mahdollisista vaikutuksista mm. alkoholin kokonaiskulutukseen toistetaan lain perusteluosiossa moneen kertaan. Esityksessä myös otetaan toteutuvana ennusteena Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen heittoarvio lain mahdollisista vaikutuksista.

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos on laatinut eri skenaarioita uuden lain mahdollisista kansanterveydellisistä vaikutuksista. Arviosta ei käy ilmi, kuinka paljon uudistuksen arvioidaan vaikuttavan rajakauppaan. Samalla tavalla uupuu myös arvio siitä, paljonko viinin ja väkevien myynti vähenee, kuten Alko on kovasti ollut huolissaan.

13.1.2017

Esityksessä pitää huomioida myös Päivittäistavarakaupan Taloustutkimuksella teettämä arvio, jonka mukaan esityksellä on useita suotuisia vaikutuksia matkustajatuontiin ja kulutukseen. Lakimuutosten myötä vahvan oluen, siiderin ja long drink -juomien matkustajatuonti Virossa vähenee puoleen. Kaikkien alkoholijuomien matkustajatuonti vähenee näin neljänneksen. Alkoholijuomaverojen tuotto kotimaan vähittäismyynnissä kasvaa 2,8 % eli 35 miljoonaa euroa.

Alkoholilain uudistuksen seurauksena kuluttajakäyttäytyminen muuttuu. Kulutus siirtyy väkevästä kohti miedompia alkoholijuomia ja alkoholin kokonaiskulutus absoluuttisena alkoholina kasvaa 0,5 %. Litroissa mitattuna alkoholin vähittäis- ja matkustajatuontikulutus kasvavat yhteensä noin 1,6 prosenttia eli noin 9 miljoonaa litraa. Oluen ja long drink -juomien kulutus siirtyy keskimäärin hieman nykyistä vahvempaan suuntaan. Väkevien alkoholijuomien kulutus puolestaan vähenee, mikä hillitsee absoluuttisen alkoholin kulutuksen kasvua.

Panimoelinkeinolle muutos merkitsee kiristyvää kilpailua ja laajempaa jakelukanavaa aavistuksen vahvemmille tuotteille.

Kuluttajan kannalta suurin muutos on ostopaikan vaihtuminen. Alkoholipitoisuudeltaan 0,8 tilavuusprosenttia vahvemmat oluet, long drink -juomat ja siiderit voi jatkossa – niin halutessaan – hankkia ruokaostosten yhteydessä samasta myymälästä, eikä niitä tarvitse kantaa Virossa tai mennä erikseen valtion monopolimyymälään.

Suomessa tehdään valtava määrä tutkimusta alkoholista. Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksessa työskentelee 7,5 alkoholitutkijaa. Lisäksi yliopistoilla on kattavasti alkoholiin ja juomakulttuuriin liittyviä tutkimushankkeita. Harva sektori on yhtä intensiivisen tutkimuksen alla – ja harvassa maassa panostetaan alkoholitutkimukseen yhtä voimallisesti. Luotettavuuden turvaamiseksi tutkimusten taustavaikuttajat pitää pystyä kertomaan avoimesti julki, jotta niitä voi ulkopuolinenkin tarkastella. Tutkimustulosten hyödyntämisen kannalta olisi lisäksi tarpeen, että vertailtavuus eri maiden tilanteisiin olisi tutkimuksissa mukana.

Yksityiskohtaiset perustelut – huomioita pykäliin liittyen

1§ Lain tarkoitus

Voimassa oleva muotoilu:

Tämän lain tarkoituksena on alkoholin kulutusta ohjaamalla ehkäistä alkoholipitoisista aineista aiheutuvia yhteiskunnallisia, sosiaalisia ja terveydellisiä haittoja.

HE ehdotettu muotoilu:

Alkoholipitoisten aineiden kulutusta vähennetään ja niihin liittyvää elinkeinotoimintaa rajoitetaan ja valvotaan alkoholin käyttäjilleen, muille ihmisille ja koko yhteiskunnalle aiheuttamien haittojen ehkäisemiseksi.

13.1.2017

Verrattuna nykyiseen lain sanamuotoon, lain tarkoituksiksi kirjataan puhtaasti alkoholinkäytön vähentäminen ja elinkeinon rajoittaminen. Uudella lailla pyritään edistämään elinkeinon toimintaedellytyksiä. Tämän tulisi näkyä myös lain tarkoituksesta. Katsomme, että voimassaolevan lain 1§, jossa puhutaan kulutuksen ohjaamisesta, on riittävä. Ehdotuksessa mainittu tarkoitus on myös selkeästi ristiriidassa esitettävien muutosten kanssa, koska elinkeinotoimintaa ei ole tarkoitus rajoittaa lisää – päinvastoin. Tämä tulisi näkyä myös paremmin lain perusteluissa.

Yksiselitteinen avoin hyväksyntä elinkeinotoiminnan rajoittamiseksi on lain tulkintaa ja tulevia lakimuutoksia ohjaava määritelmä. On tarpeen selvittää, onko se mahdollisesti ristiriidassa elinkeinonvapauden periaatteen kanssa.

Jos lain tarkoitus kirjataan esitetyllä tavalla, on tarpeen määritellä, miten paljon kulutusta pyritään vähentämään. Mikä on tavoitetaso, johon pyritään? Onko tavoitteena kansakunnan täysraittius? Ja tulkitaanko asioiden syy-seuraussuhteita siten, että kulutuksen vähentäminen poistaa lain perusteluosassa luetellut monet vitsaukset. Kansainväliset vertailut alkoholin kokonaiskulutuksen ja haittojen osalta eivät tällaista suoraa korrelaatiota todenna.

4§ Elinkeinoharjoittajan yleiset velvollisuudet

Hyvän tavan vastaisuus on huomioitu jo kuluttajansuojalaissa ja alkoholilain markkinointia koskien pykälässä 49. Muutos lisää tulkintaongelmia elinkeinon ja viranomaisen välillä. Hallituksen kärkihanke ja uudistettavan alkoholilain tarkoitus on ylisääntelyn purkaminen, ei sen luominen. Lainsäädännön pitää olla tarkkarajaista ja selkeää.

20§ Lausunnot ja tiedonsaanti anniskelulupahakemuksesta

Anniskelulupahakemukseen on jatkossa liitettävä naapureiden kuulemiset. Uusi käytäntö lisää yritystoiminnan epävarmuutta. Jo tälläkin hetkellä luvanvaraisuuteen liittyy ehtoja ja kykenemättömyys niiden toteuttamiseen on sanktioitu. Moni yrittäjä kokee uudistuksen uutena uhkana toiminnalleen.

Lisäksi pykälän mukaan ”jokaisella on oikeus pyynnöstä saada tieto vireille tulleista anniskelulupahakemuksista”. Pykälän mukaan asetuksella on jatkossa tarkoitus säätää tarvittavista ilmoitusajoista ja -käytännöistä. Onko perusteltua lisätä näin merkittävästi anniskelulupien hankintaan liittyvää käytäntöä, kun samaan aikaan hallituksen kärkihanke on ylisääntelyn purkaminen?

23§ Hallintoneuvosto

Onko edelleen tarvetta alkoholiyhtiön hallintoneuvostolle? Miten hallintoneuvoston merkitys tulee esiin Alkon toiminnassa? Lain mukaan hallintoneuvosto hyväksyy vuosittain haittojen vähentämistä koskevan toimintasuunnitelman ja antaa kertomuksen alkoholiyhtiön toimista haittojen vähentämiseksi. Eikö nämä tehtävät voisi myös hallitus yhdessä toimitusjohtajan kanssa toteuttaa kustannustehokkaammin? Hallintoneuvosto osana moniportaista ohjaus- ja johtamisjärjestelmää on monissa valtionyrityksissä lakkautettu.

13.1.2017

25§ Vähittäismyyntipaikka ja vähittäismyyntiluvan myöntäminen

Anniskelupaikkojen lupahakemuksen yhteydessä todetaan, että "jokaisella on oikeus pyynnöstä saada tieto vireille tulleista anniskelupaikoista". Alkon myymälöiden osalta riittää kuitenkin samassa kiinteistössä sekä sen viereisen ja vastapäätä olevan asuinkiinteistön omistajille annettava lausuntomahdollisuus. Ovatko rajoitukset tältä osin tasavertaisia?

44§ Anniskelun valvonta eräissä tapauksissa

Aluehallintovirasto voi poiketa järjestyksenvalvoja koskevista vaatimuksista, jotka on pykälässä mitoitettu raskaiksi. Onko tarkoituksenmukaista ylipäätään laissa asettaa näin yksityiskohtaisia määräyksiä? Ja miten varmistetaan aluehallintoviraston tasapuolisuus elinkeinonharjoittajia kohtaan?

49§ Markkinoinnin säätely

Markkinointi on käsitteenä laajempi kuin mainonta. Muuttaako uusi määritelmä pykälän tulkinnallista sisältöä? Mitä valmistustaparajoitteesta luopuminen merkitsee markkinoinnin säätelyn osalta? Lain perusteluosassa tulee selkeästi kuvata muuttuva tilanne; mikä on sallittua ja mikä ei. Saako päivittäistavarakaupassa jatkossa myydä väkevän alkoholijuoman tuotenimellä?

50§ Hinnoittelu ja hinnan ilmoittaminen

Alkoholilain mukaan yksittäinen pullo tai tölkki pitää voida ostaa yhtä halvalla kuin sen hinta halvimmassa monipakkauksessa on. Lisäksi kampanjan tulee kestää vähintään kaksi kuukautta. Käytäntö tuli voimaan vuonna 2007. Muutoksen tarkoituksena oli nostaa yksittäisen juoman hintaa ja vähentää alkoholituotteiden käyttöä sisäänvetotuotteena.

Alkoholijuomien tarjousmyyntiä hillitsemään tarkoitettu pykälä on vastoin tarkoitusta lisännyt ja pidentänyt tarjouskampanjointia entisestään. Kaupan sisäänheittotuotteet ovat useimmiten 24 tölkin monipakkauksia. Kahden kuukauden tarjousjaksot seuraavat toisiaan ja käytännössä olut on sisäänheittotuotteena vuoden jokaisena päivinä. Ennen kyseistä lakimuutosta olut oli lyhytkestoisessa tarjouksessa kuten mikä tahansa muukin kaupan tuote; ja näin tilanne on edelleen muissa EU-maissa.

Terveyspolitiikan ja elinkeinopolitiikan kannalta epäonnistunut pykälä tulee poistaa kokonaan.

57§ Yleinen ohjaus ja valvonta sekä alkoholihaittojen seuranta

Lausunnoille lähetetty esitys on malliesimerkki sosiaali- ja terveysministeriön valmistelusta. Esitys huomioi elinkeinon näkemykset hämmästyttävän puutteellisesti. Panimoelinkeino on elinkeino muiden joukossa ja alan tulisi kuulua työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalaan sosiaali- ja terveysministeriön sijaan. Ministeriöiden välisellä yhteistoiminnalla voidaan ohjaus ja valvonta tasapainottaa. Tällä hetkellä tämänkaltaista yhteistoimintaa ei ole.

58§ Valvonta ja siihen liittyvä ohjaus

Elintarvikelainsäädännön valvonta on virvoitusjuomien osalta Eviralla ja alkoholijuomien osalta Valviralla. Tämä tarkoittaa, että molempien viranomaisten valvojat valvovat osin samat asiat samoissa toimipisteissä ja tuotantolaitoksissa. Yhden viranomaisen olisi yhdellä käynnillä

13.1.2017

kuitenkin mahdollista valvonta suorittaa, koska lainsäädäntö on sama. Tämä lisäisi viranomaisen kustannustehokkuutta.

Alkoholilakia on valmisteltu viimeiset kuusi vuotta. Lain poliittiset linjaukset sovittiin hallituspuolueiden eduskuntaryhmien kesken 19.5.2016. Lausuntokierrokselle esitys lähetettiin vasta 22.11.2016. EU-notifiointit on aloitettu vasta 14.12.2016. Suppeaa lainsäädäntöä on valmisteltu poikkeuksellisen pitkään. Hyvän hallinnon mukaisesti laki pitää käsitellä ripeästi eteenpäin ja saattaa viivyttämättä voimaan.

Elina Ussa
Toimitusjohtaja
Panimo- ja virvoitusjuomateollisuusliitto ry